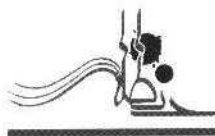

جنگ شیمیایی عراق علیه ایران

به روایت اسناد سازمان ملل متحد

تألیف: دکتر گوستاو اندرسون عضو گروه حقیقت‌یاب سازمان ملل
ترجمه: احمد محرمی، نیما نبی‌پور

فهرست

۷	مقدمه دکتر خوستاوا اندرسون
۱۱	اسناد

www.ketab.ir

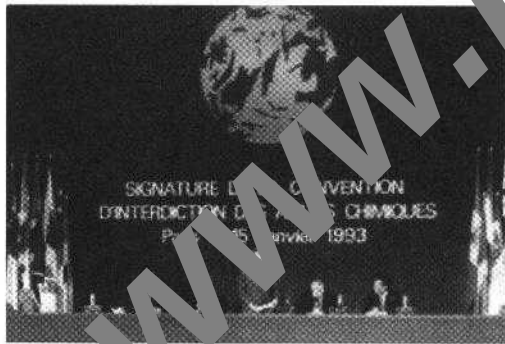
مقدمه‌ای از دکتر گوستاو اندرسون عضو هیئت کارشناسان سازمان ملل متحد

در ماه مارس ۱۹۸۴ به درخواست دولت جمهوری اسلامی ایران، دبیرکل وقت سازمان ملل متحد آقای «خاویر پرز دکوئیار» گروه کارشناسی را مأمور بررسی ادعای ایران مبنی بر استفاده از تسلیحات شیمیایی توسط عراق کرد.

روز جمعه ۹ مارس ۱۹۸۴ (۱۸ اسفند ۶۳) برای من یک روز با اهمیت بود. رئیس به اتاق من آمد و از من درخواست نمود تا در یک مأموریت به عنوان عضو هیئت بررسی سازمان ملل، برای بررسی ادعای ایران مبنی بر استفاده از سلاح‌های شیمیایی توسط عراق شرکت کنم. هرچند پنج سال بود که من در مؤسسه تحقیقاتی دفاع ملی سوئد (فوآ) مشغول به کار بودم، اما هیچ تجربه‌ای در زمینه این گونه مأموریت‌ها نداشتم و این درخواست برایم غافل گیر کننده بود. فعالیت من در مؤسسه (فوآ) بر تحقیقاتی پیرامون یافتن شیوه‌های جدید در آنالیز عوامل شیمیایی جنگی متمرکز بود با این حال بدون درنگ پذیرفتم در این مأموریت شرکت کنم.

تیم بازرسی شامل چهار کارشناس بود به جز من (دکتر گوستاو اندرسون از سوئد) افراد گروه عبارت بودند از: دکتر پیترو دان از استرالیا، سرهنگ ابرست ایموبرستگ از سوئیس و دکتر مانوئل دومینگوئر از اسپانیا و هدایت تیم به عهده‌ی آقای اقبال رضا از سازمان ملل بود.

تیم بازرسی سازمان ملل در بامداد ۱۳ مارس ۱۹۸۴ (۲۲ اسفند ۱۳۶۲) به تهران رسید و به فاصله کوتاهی

پس از فرود به مقامات ایرانی معرفی شدیم. بعد از جلسه توجیهی در وزارت امور خارجه، مأموریت ما بلافاصله آغاز گردید.

روز بعد در ۱۴ مارس، صبح زود هتل آزادی را به قصد بازدید از مناطق جنگی در جنوب غرب ایران ترک کردیم. گروه با هواپیما به اهواز و از آنجا از راه زمینی و با خودرو به هویزه عزیمت کرد، در آنجا بود که بواقع وارد منطقه جنگی شدیم. در حدود ساعت ۱۲ ظهر در منطقه شط علی که ادعا می‌شد روز قبل در آنجا حمله‌ی شیمیایی اتفاق افتاده توقف کردیم. در آنجا بمب‌هایی یافت شد که پوسته آن‌ها پاره شده اما منفجر نشده بودند و مواد داخل آن در حال نشست بوده و اطراف را آلوده کرده بود. بمب‌ها دارای دو حلقه آویز بودند و این حروف روی آن‌ها نقش بسته بود: BR-250-WP.

شب اولی به منطقه‌ای به فاصله ۳۰ کیلومتر و به نام هورالهویزه رفتیم. در این منطقه یک بمب عمل نکرده بمب را پیدا کردیم. برای محافظت در برابر ماده روغنی قهوه‌ای رنگی که از اطراف ماسوره آن در حال نشست بود، روی آن با یک پوشاننده بودند. در حالی که از ماسک‌های ضد گاز محافظت استفاده شده و از مراحل مختلف کار عکس‌داری می‌شد با احتیاط به بمب نزدیک شدیم. چندین نمونه از خاک آلوده جهت بررسی‌های بعدی برداشته شد، برای نمونه برداری از مایع داخل بمب باید ماسوره آن باز می‌شد که عملیات بسیار خطرناکی بود، اما با توجه به اینکه تیرهای پاسداران با اهمیت زیادی به محافظت از خود نمی‌دادند، این کار توسط آن‌ها به سختی انجام شد و تحت نظر تیم پزشکی و توسط پاسداران سه نمونه از مایع قهوه‌ای درون بمب در ظروف شیشه‌ای ۲۰ میلی‌لیتری دارای درپوش محافظ نمونه برداری شد. عملیات خنثی‌سازی بمب و نمونه‌گیری از یک بمب شیمیایی جنگی یکی از نقاط برجسته‌ی مأموریت تیم سازمان ملل بود. آن روز یک روز باور نکردنی بود و هنگامی که اوایل بامداد روز بعد، در ۱۵ مارس ۱۹۸۰ به تهران بازگشتیم اعضای تیم بسیار خسته بودند. پس از استراحت شبانه کوتاهی در هتل آزادی، علی‌اکبر بیگلری استاندار بایفانی‌نژاد شدیم تا تعدادی از مصدومین جنگ شیمیایی را معاینه و با آنان مصاحبه کنیم. در آنجا با آثار مستقیم و ملامت‌های شیمیایی مواجه شدیم. آثار عوارض گاز خردل همچون: تاول‌های بزرگ پوستی. برخی از مأموران نیز طرز رقت‌آوری دچار سوختگی پوستی شده بودند و در بسیاری، صدمات شدیدی به چشم‌ها و سیستم تنفسی وارد شده بود. در بین قربانیان چندین کودک با جراحات شدید بود که خود نشان دهنده قربانی شدن غیر نظامیان و به خصوص بر سربازان در این حملات بود. بازدید از آن مرکز برای همه، بسیار متأثرکننده بود و مرا غمگین و مایوس کرد. هنگامی که دکتر دومینگوئر با دقت مشغول معاینه بیماران بود، من و دکتر دان جهت معاینات اولیه بر روی نمونه‌های جمع‌آوری شده به آزمایشگاهی راهنمایی شدیم و در آنجا با استفاده از کاغذهای آشکار سازی که دارای طراحی ویژه‌ای بودند، گمانه زنی‌های اولیه مبنی بر استفاده از گاز خردل تأیید شد. سپس این نمونه‌ها از طریق مجاری مطمئن به آزمایشگاه‌هایی در سوئیس و سوئد ارسال شد و توسط تجهیزات و با روش‌های پیشرفته مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بررسی‌ها مشخص کرد که نمونه‌ها حاوی گاز خردل جنگی می‌باشند. هرچند روز جمعه برای مردم ایران روز تعطیل و یک روز مقدس است، اما برای تیم بازرسی سازمان ملل

روز جمعه ۱۶ مارس هم یک روز کاری بود. تربیتی اتخاذ شد تا از بمبها و قطعات آنها که از مناطق جنگی به تهران منتقل شده بودند بازرسی به عمل آوریم. تعداد زیادی تجهیزات جنگ شیمیایی که توسط ایرانیان از عراق به غنیمت گرفته شده بود نیز بازدید شد.

روز یکشنبه ۱۸ مارس طبق برنامه‌ریزی، بایستی قبل از عزیمت از تهران، امور نهایی طی این روز و روز بعد انجام می‌پذیرفت اما به ناگاه برنامه تغییر کرد و در زمان کوتاه، برنامه‌ریزی جدیدی انجام شد. چرا که از سوی مقامات ایرانی به ما اطلاع داده شد، حمله شیمیایی جدیدی بر علیه ایران طی روز گذشته انجام شده و به دلیل برپا شدن علائم خاص در مصدومان، از تیم بازرسی درخواست شد تا بررسی دیگری در این مورد انجام گیرد. گروه در زمان کوتاهی با هواپیما به اهواز بازگشت. در آنجا از بهداری استادیوم تختی که حدود ۴۰ بیمار بستری داشت بازدید شد. با معاینه چندین بیمار توسط دکتر دومینگوئز، وی به این نتیجه رسید که بیماران از عوامل آسیب‌ناهنده همان مرکز من و دکتر دان به اتاق دیگری راهنمایی شدیم که در آنجا یک ماسوره بمب مشابه قبلی در منطقه شط علی به همراه دو محفظه حاوی مایع تیره که از یک بمب عمل نکرده جمع‌آوری کرده بودند، نشان داده شد. این یک فرصت منحصر به فرد بود، چرا که برای اولین بار در تاریخ جنگ‌ها نمونه‌هایی از گاز شهاب وجود داشت که ادعا می‌شد در این جنگ مورد استفاده قرار گرفته است. من و دکتر دان با استفاده از ماسک و دستکش محافظ، نمونه‌هایی از آن تهیه کردیم و آنها را در بطری‌هایی با درپوش محکم و تمیز که از بهداری تهیه کردیم، قرار دادیم، این نمونه‌ها نیز با استفاده از مجاری مطمئن به آزمایشگاه‌های دفاعی سوئیس و سوئد ارسال شدند.

روز دوشنبه ۱۹ مارس تیم بازرسی، تهران را ترک و به سوی قم رفته و در آنجا طی دو روز پیش نویس گزارش‌های آموریت تهیه شد که در نهایت در ساعت ۱۸:۳۰ روز چهارشنبه ۲۱ مارس گزارش کامل شده و تمامی اعضای گروه سند را امضاء کردند. این سند به طور رسمی تسلیم نمای ایالتی شد تا توسط ایشان به مقر سازمان ملل در نیویورک منتقل شود.

نتیجه‌گیری همراه با اتفاق آراء گروه بازرسی این چنین بود:

- در مناطقی از ایران که توسط کارشناسان مورد بازدید قرار گرفت از تسلیحات شیمیایی به وسیله بمب استفاده شده است.

- عوامل شیمیایی به کار رفته در این سلاح‌ها

عبارت بودند از: «گاز خردل» (مستارد) و عامل اعصاب «تابون».

در روز ۲۶ مارس ۱۹۸۴، شورای امنیت سازمان ملل متحد، گزارش گروه اعزامی را طی سند S/16433 منتشر کرد. عنوان گزارش رسمی منتشر شده از سوی شورای امنیت عبارت بود از: «گزارش تیم کارشناسان

اعزامی دبیر کل سازمان ملل برای بررسی ادعای جمهوری اسلامی ایران در خصوص کاربرد سلاح‌های شیمیایی». این گزارش همچنین شامل یادداشتی از دبیر کل بود که گزارش ما به آن ضمیمه شده بود. دبیر کل سازمان ملل در پاراگراف ۸ خود چنین می‌گوید: «در سایه نگرانی‌های بشر دوستانه که دبیر کل را وادار به انجام این بازرسی نمود، دبیر کل متعهد به انتقال گزارش کارشناسان اعزامی به شورای امنیت شد و با افسوس فراوان و اتفاق آرا ی نهایی کارشناسان، دعوی ایران مبنی بر استفاده از سلاح‌های شیمیایی اثبات شد. تنها چند روز قبل از اعلام رأی، دبیر کل هر گونه استفاده از سلاح‌های شیمیایی را در هر زمان و در هر کجا محکوم نمود».

طی سال‌های ۱۹۸۶ و ۱۹۸۷ همان تیم کارشناسی سازمان ملل دوباره توسط دبیر کل، برای بررسی ادعای استفاده از تسلیحات شیمیایی به ایران اعزام شد. این بازرسی‌ها در غالب مأموریت ۱۹۸۴ انجام شد و نتیجه به دست آمدن یک گزارش مشابه بود.

دبیر کل سازمان ملل اکنون می‌توانست نتیجه‌گیری نماید که نیروهای عراقی از تسلیحات شیمیایی بر علیه ایران استفاده کرده‌اند. اما عراق هیچ گاه به خاطر استفاده از سلاح‌های شیمیایی محکوم نشد و هیچ اقدامی علیه عراق توسط جامعه بین‌المللی صورت نپذیرفت.

در سال ۱۹۸۸، با درخواستی که از سوی کارشناسی سازمان ملل برای بررسی ادعای کاربرد سلاح‌های شیمیایی شمرده می‌شد، بار دیگر این درخواست را رد کردم، چرا که احساس می‌کنم از تیم سازمان ملل در یک بازی سیاسی استفاده می‌شود.

در کل پنج تیم کارشناسی سازمان ملل برای بررسی ادعای کاربرد سلاح‌های شیمیایی به ایران اعزام شدند اما عراق هیچ گاه برای استفاده از تسلیحات شیمیایی محکوم نشد، علی‌رغم اینکه این اقدام، نقض آشکار پروتکل ۱۹۲۵ ژنو بود. این سکوت و بی‌توجهی جامعه جهانی به صدام حسین فرصت داد که برنامه تسلیحات شیمیایی خود را ادامه دهد.

کتابخانه استوارندرسون، سوئد مارس ۲۰۰۷

مأخذ:

- Anderson, GuStav. "Analysis of two chemical weaponS SampleS from the Iran-Iraq war". Nuclear biological and chemical DefenSe and Technology International, April 1986.
- Dunn, Peter. "The chemical war: Journey to Iran". Nuclear biological and chemical DefenSe and Technology International, April 1986.
- United Nation Security Council, Document S/16433. "Report of the SpecialiStS appointed by the Secretary General to inveStigate allegationS by the ISlamic Republic of Iran Concerning the uSe of chemical weaponS." 26 March 1984, New York, U. S. A.